

پەھلەوانا مىڭ د رۇمانا "ئەشىن و ئەنغال" دا

د. عارف حىتۇ

ئازاد و ژيان دوو گەنجىن سنىلەنە، دناڧ گەرمە گەرم و ھۆڧاتى يا كرىارا ئەنڧالىن رەشىن بادىناندا، بىلبەكى ئەڧىندار داددەتە سەر بىاڧى دىتنى و قادا ترس و لەرز و بىزارى يا وان دكەتە نىرگزهكا باركرى ب عەشقەكا بىگەرد و دژوار و ئۆمىدەكا دوجان دچاڧىن واندا شىن دبىت. ب ڧى چەندى ژى ژيانەكا مشت ئۆمىد و خەونىن ھەلاوىستى ژ مالبچوىكى مرنى دزىت. ئەم دكارىن بىژىن ئەڧ چىرۆكە سەڧەرا مرنىيە بەر ب ژيانىڧە و ھەلىانا تاناتۆسە دناڧ گەشاتى يا ئىرۆسىدا.

د رۇمانا "ئەفەين و ئەنفال" دا، ھەروەكۆ ژ ئاڧى خوە ديار، ھەقبەركرنا ئەفەينى و ئەنفالايە. ئەگەر ئەم ئەفەينى يى ب ژيانئەفە گريدەين و ئەنفال ژى ميناكى مرنى بيت، دى كەفەينە ھەمبەرى دووانايەكا ھەفدژ؛ (ژيان/ مرن). دووانى يىن ھەفدژ، وەكۆ فەلسەفە تيگەھەكە، كۆ ھەر جەمسەرەكى ھەفدژى راما نا ھەبوونا خوە يان گرنگى يا خوە ژ گرنگى و ھەبوونا جەمسەرى دى يى ھەفدژ وەردگریت. ئەگەر ئەفە ژيانە ل ھەمبەرى مرنى نەبايە، يان ئاشكراتر بىژين ئەگەر ئەفە ئەفەينى يە دناڧ كىلپين مرنيدا نە زا با، ھينگى ئەفە گرنگى يا مە ئيشارەتدايى نەدبوو. ئوو ھەمى دووانى يىن ھەفدژ ب فى ميناكى گرنگ دبن؛ ئەگەر شەف نەبا تيرۆژكىن رۆژى سەرنجا مرۆڧان رانەدكيشا، ئەگەر شەر (خرابى) نەبا فەيلەسۆڧان خوە ب بابەتەن خيريئە مژوول نەدكر و ئەگەر تنگزين نەبا جوانى يا گرنگينى چاڧين مرۆڧى مشى ھىقى نەدكرن.

ئەفە رۇمانە ژ رەوشەكا جڧاكي يا مشى كوشتن و ويرانكرن دەست پى ئەكەت و ب ئاوايەكى سنسەيى، كۆ ژ بيست پەرەگرافان (لەقتەيىن سەينەمايى) پىك دەيت، بەر ب كوپيتكىئە دچيت و پاشى ب شيوازەكى بەرەبەرىي بەرەف دوماھيەكا خۆشە دچيت، كۆ سەرھەلدانا باژيرى دەوكيە. ئەفە ھەردوو گەنجە (نازاد و ژيان) د لەقتەيەكا وەسفرنا كرىارا ئەنفاليدا ھەفە دنياسن (دەسپىك) و د كۆمەكا بۆيەرپن خۆش و نەخۆشپن سنسەييدا دبۆرن (پەيىسكى يا روودانى- ئارپشە) و ل داويى ژى دگەھنە سەردەمى سەرھەلدانى (دوماھيك)، كۆ دوماھيەكا خۆشە وەكۆ دوماھى يا ھەمى چىكايەتپن كوردى.

ئەم دكارين بېژين د فى رۇمانىدا دوو چىرۆكىن سەرەكى ھەنە؛ چىرۆكا كىرارا ئەنفالى، كۆ قەگىرانەكا دوکىۆمىنتارىيە ژبۆ نىشاندا ھۇقاتى يا رژىما سەددامى. ھەرۆكۆ نقىسەر ب خوە دپىشگۆتتا فى رۇمانىدا دىژىت: "ئەقە دى ھەولەك بت... بەرپەرەكى ژ دەفتەرا ئەنفالىن رەش نقىسم. ھەرچەندە چو كەس و چو قەلەم نەشېن ھۇقاتى و درىندا ئىيا ئەنفالان تۆمار بكن... بپا۶." يا دووى ژى چىرۆكەكا ئەقىندارىيە يە دناقبەرا دوو كەسىن ھەرزەكارىن ب بەر تاوانا ئەنفالى كەفتىن. ئەگەر ئەم فان ھەردوو چىرۆكان ژ ھەفجوداكەين، دى بنە دوو چىرۆكىن ھەچكۆھەيى يىن سادە؛ يا ئىكى دى بىتە رىپورتاژەكا گياندار دەربارەى كىرارا ئەنفالى و يا دووى ژى دى بىتە قەگىرانا سەرىپھاتى يا دوو ئەقىنداران. ئى پىكقە گرىدان و تىكرەسى يا فان ھەردوو چىرۆكان كۆمەكا رەھەندىن جوانى يا وىژەيى و فەلسەفى ب خۇقە دگرىت. ھەرچەندە ئەق جۇرى ھەقبەركنا دووانى يىن ھەقلىژ و ئەقىندارى يا د سەردەمى جەنگ و وىرانكرنىدا مشتى وىژە يا جىھانىيە، ب نەمازەيى ددەقىن وىژەيى يىن پىشتى جەنگا جىھانى يا دوویدا. ئى نقىسەرى رۇمانا "ئەقىن و ئەنفال" ئەق بۆيەرى ئەقىنى يا دناق رەوشەكا مشتى مرن و وىرانكرندا ب كىلەھىيەكا كوردى و تىگەھەكى خواستى پىشكىش كرىيە. كىلەھى كوردىيە؛ چونكۆ كۆمەكا تىگەھ و بەھا يىن جقاكى كوردى دناق دەربرىنا ھەفۆكاندا دەينە دىتن. ئو تىگەھى خواستى، چونكۆ كچەكا ھەرزەكارا كوردا گوندى كرىيە پەھلەوانا سەرەكى يا رۇمانى و ھەموو بۆيەرىن سنسەلى ب ئاماژە و ھزر و پلانېن وى دەينە ئاراستە كرن. ئەقا داويى

ژی تشتهکی نوویه د رۆمانا دهفهردا، چونکو ههردهم کچ یان ژنا کورد ب
ستهملیکری و شهرمکری و نهزان و کیم ئەقل هاتییه وەسفکرن (چ وەک
کەتوار بیت، یان ئاماژە بیت ژبو گوهورینا تیگههێ چەوتی دەربارە
ژنی). ژبەر فی ئەگەری ژی مە نافێ فی خواندنا خوە کره پەهلەوانا می
د رۆمانا "ئەفین و ئەنفال" دا.

ئەو ب خوە، ب شیوهیهکی گشتی کەسا می د جفاکا کوردیدا ههردهم
دويفه لانکا زهلامی بوویه و برپارا چاره نغیسی وئ ژی (کو شووکرنه)
ددهستی زهلامیدا بوویه. سهره رای هه می کار و خهبات و هاریکاری یین
وئ یین بهردهوام د ریفه برنا مالیدا ههر ل بن سیههرا زهلامی بوویه. ههر
ژ قوناغا بهری پیگه هشتنی کچ دهیته فی رکن، کو دناف مالدا بیت و نا
بیت وەکو کوران ب ئازادی دەرکەفیت، چونکو ناموس و شهرهفا هه می
بنه مالییه. ئەف رهوشا جیندەری یا جفاکی کوردستانی وه ل کچی یان
کەسا می کرییه، کو ههردهم یا شهرمکری بیت و سه ربۆرین وئ یین
جفاکی کیمتر بن. خو دەمی کریارا ئەفینیی ژی دنافبهرا کچ و کوره کیدا
دهیته کرن، دپرانی یا جاراندنا فه ره کور ده سپیشخه ر بیت. ئوو ئەگەر
ئەف هه فبه ندییه خویا بوو، ئوبالا وئ دکه فیته د ستووی کەسا میدا و
دهیته کوشتن. ئانکو ههردهم فه ره کچ خوه ژ هه فبه ندی یین نه رهوا (ل
گوره ی هزر و تیگه هین جفاکی) بپاریزیت چونکو کور یی ئازاده و بابەتی
شهره فی ل نک وی له که دار نا بیت. لی دهه می حاله تاندا تنی سومعهت و
شهره فا کچی له که دار دبیت و ئەو دی هه مبه ری سزا و کوشتنی بیت.
هندهک جارن ژی زهلام فی رهوشی ژبو ته په سه رکن و پاشقه برن و

چەوت سەرەدەریکرنا دگەل کچې بکار دەینن (ئىستغلالکرنا نەرەوا)؛
وہکو ژبچویکاتی ددەنە شوی، یان کچ مولکی پسمامی خوہ (ئەو پسمام چ
بیت و یی چەوا بیت و ژى یی وی چەند بیت)، یان دکەنە پیگۆهورک ژبو
نیرەکی بنەمالی، یان ژى دکەنە بەدەلا خوینی وەکو ہەر شتومەکەکی دی
ژبو پیکھاتنن دناقبەرا بنەمالین ہەفرکدا بکار دەینن. رۆمانقیس ب
باشی و تەفافی د فی رەوشی دگەن و ہەردەم ہەولداینە، کو فان
تیگەہین جیندەری یین شاش ب ریکا نازراندن و ئافراندنا بۆیەر و دەقین
ویژەیی رەت بکەن یان ژى بەر ب رەواتی یا دۆزا زنیقە بگۆھورن.

لی نقیسەری فی رۆمانا ئەم ل سەر دناخقین، یی ہەولداى، کو کچەکا
سنیلە بکەتە پەھلەوانا سەرەکی یا رۆمانی و ببیتە لەولەبی نازراندن و
دەستپیشخەری و ھاژۆتەنا ہەمی بۆیەرین رۆمانی و ہەمی خەون و
پلانین رزگاربوونی ژبو ہەفالی خوہ یی کور دانیت و بەر ب پیشقە بەت.
ئوو ہەر ژ دەسپیکى ئیشارەتی ددەتە خواندەفانی، کو دی سەرەدەری
دگەل پەھلەوانەکا می کەت؛ "ژبەر پەرچا وی یا دریز، و چافین وی یین
شین، و پیستی وی یی سپی وەک کچەکا چاردە سالی خويا دکر... بپ۱۳."
ہەلبەت ئەف میناکە دناف گەرمە گەرما ترسی و کوشتنی و ویرانکرنیدا،
دبیت کاردانەوہیەکا سروشتی بیت ژبو خوہ رزگارکرنی، کو ہندەک
رەفتار و روخسارین کەسین می بکەت ہەتاکو ژ وی دەرایی تەنگ رزگار
ببیت. لی ئەوا د فی رۆمانیدا نە تنی بریارەکا بەرودختا گەنجەکییە،
بەلکو رەوشەکا سەپاندییە و کچەکا سنیلە ہەفساری فی رەوشا سەپاندی
ل دویف پلان و حەز و خەونین خوہ یین ئەفیندارییقە دھاژۆت.

د لهفتهيا نهفینی یا ئیکیدا، کچ دهسپیشخهره؛ "چافین وی، کهتن چافین وی یین شین. ترس ژبیر کر، دنگ و گریبا ژن و زارو یا، نههاته گوهان... بپه. " ئانکو ئهوا ژیان ژ ناف کلبین مرنی ئینایه دهری، ئهوا ههستین وی یین مروفایهتی هاتینه ئارانندن، ئهوا ل سهر خوه هیشتا توشی هه لنگفتنا دهروونی نهبوویی کچهکا سنیله بوو. ب فان ههردوو لهفته یین دهسپیک، چیروکا ئازاد و ژیان دهرت پی دکهت، ژیان کراسهکی خوه دکهته بهر ئازادی و ئازاد مینا کچهکی دبته ئیک ژ خیزانا ژیان. د ههمی دانانگههین فی چیروکا مشتی ترس و دهردهسهری ئازاد وهکو کچهکی ب نافی ئهفین دگهل ژیانیدایه و ههردهم ب رهخ ئیکفه دنهن. دلتههیا بریاردانا ئیکیدا ژبو ئهجامدانا کریارا سیکیسی (بووک و زافایینی- ژدهستدانا پهردا کچینی) ژی ههر "ژیان" دهسپیشخهر بوو. ئوو دلتههیا بریاردانا دوویدا، کو ب هاریکاری و ههماهنگی یا شوفیرهکی وان ژ ناف کهمی برهفینیت، ههر ژیان دهسپیشخهر بوو. تنی دلتههیا بریاردانا سییدا، کو پشکداریکرنا د سهرههلدانانیدایه، ئازاد خودانی بریاریه و ژیان نهشیایه وی لیقهکته. لی نهف لهفتا داویی ژی ههر بهرههم و دهرئهجامی پیئاژویا ههلویتین پههلهوانا سهرهکیه و وهکو ئاوردانهکا بهز د رهوشا تهسلیمبوویی یا "ئازاد" دا هاتییه کرن و دهربرینهکا کهتوارکیه ژبو ههلویتین ژن و میران دسهردهمی شهپاندا. نهگهر ئهه ب هووری ل رهفتار و ههلویتین ههردوو پههلهوانان بنیرین، دی بینین، کو ههردهم ئازاد بی ترسیایی و لاواز و دوودل و مشت ئالوزیه. ئوو نهف ترسه نه تنی ژ مرئییه بهلکو ژ شهرما خویابوونا وییه

ژی. ژیان دله دله کی وی ددهت و مینا که سه کا مشت سه ریور و باوهری ب
 خوه ههیی دبیژتی؛ "هه کهر تو ژ بهر ته نشتا من نه چی، تو ئاشکرا
 نابی... بپ ۱۴." ئەف باوهری یا ژیان ب خوه ههیی هیزه کا نه پهن ددهتی،
 کو دکاریت ژیان ب ههرده وام کهت و پلانه کی بو داها تی دانیت؛ "ئەفە
 باشترین دهمه بو ئەفینی، ئەم نهۆ ژ هه می دهما پتر پیدفی ئەفینی نه، ب
 ئەفینی ئەم دی تولا باب و براین خوه فه کن... بپ ۹۱-۹۲." هه رفی
 باوهری وه ل ژیان کر، کو بریارا بووک و زافیینی بددهت و ل دهمی دایکا
 وی نه ل مال ههردوو دبن چادریفه دبنه بووک و زافا. ژیان د کومتی
 خوشی و ئارامییدا بوو، لی ئازاد د کومتی ترسیان و ههست ب
 گونه هکر نییدا بوو: "ئەفە مه چ کر؟!... تو بوویه زافا و ئەز بوومه
 بووک... وەسا ب سانا هی نینه، ئەفا مه کری، گوننه هه کا گه له ک مه زن
 بوو، شهرمه زاری بوو، تاوان بوو... بپ ۸۷." ئەف له قته یین سیکی و
 مشت ژ ههستین خوش و ئالوز و دوودلی ل بن نافی پهره گرافی "بژیم
 بو ته مه.. بمرم بو ئاخ... بپ ۸۲." هاتینه نه نجامدان. ل فیره ئامازهیه کا
 جهفهنگی تییدا ههیه و ژ وی گوتنا کوردی هاتییه وەرگرتن: "یان بو
 ته مه یان بو ئاخ"، ئەفە ژی ئامازهیه کا جهفهنگی یه ژبو دا کو کی کرنا ل
 سهر ژیان و ته نها وی ژیان دگه ل ته دا بیت. ژ لایه کی دیشه ژی
 ئامازهیه کا نه پهنه مه ژیی نه هوشه، کو تو و ئاخ هه فکویف و هه قواتانه. ل
 وی سهردهمی وه لات تارومار بووی و مینا به لگه کی پاییزی ژ داره کا
 کهسک وهریایی، ژ سینگی ئاخا هه بان دیفه فه بووین، په نا بو سینگه کی
 دی دبهت، کو هه مان بیه نا ئاخ ژی بهیت. ئانکو ئازاد بو ژیان دبیته

ناخ و وهلات يان ژيان دبېته وهلاتی نازادی. نه خویاکرنا کا کی دبېژته کی "بژیم بو تمهه و بمرم بو ناخی" ناماژیه، کو ههردوو ههفته و اوکهرن و ب ههفرا دی خهونهکا نازادی نامیز پهیداکن.

لاوازی و دوودلی یا نازادی ل ههمبهر باوهری و چافنه ترسی یا ژيانی دگهته کومتی؛ "نهز گهلهک یی دترسم، ترسا فان کراس و دهرسوکا بهس نه بوو، ترسا فی بی نامووسی ژی کهته سه... بپ ۸۸." نهف ههلویتسی نیگه تیفی نازاد، کو ب بهردهوامی بیزاری یا خوه نیشاددهت، ههولدانهکه، کو هندهک ژبیزی دناف ناخی ژيانیدا ژی بچینیت. لی ژيان وهکو شارمزیهک د تیگهه و رهفاری جفاکی کوریدیدا پهنا دبهته بهر زهلامینی (نهو زهلامینی یا ههردهم زهلام پی دخورن و خوه پی ژ ژان جودا دکهن) داکو کهرفه بوونهکا چافه ریگری ب دادهته سهر بیافی دیتنا نازادی و ههست ب بهرپرسیاری یا خوه بکهت وهکو زهلام، ب شیویهکی نه فالو ژ نیستهزایی؛ "ژيانی زانی یی په شیمانه، نهو کاری کری نه ژدل کر، دهست دا کراسی خوه و هافیهته بهر نازاد... ها، بکه بهرخوه، ههتا مرنی بلا دبهر ته بیت... بپ ۸۹." فی ههفوکا مینا تانه لیدانی نازاد ژ بهنجرنا بیزاری هشیار کر و ههست ب بهرپرسیاری یا خوه کر؛ "نازاد ههست ب بهرپرسیاری کر، ههست ب گرانییا باری ژيانی کر... نه ترسه، پشتی فی کاری چهپهل، نهز ته ناهیل... بپ ۸۹."

ههلبهت نفیسه ژی زهلامه و سههرای پیشهنگی یا وی دجفاکید، ب ههمان تیگهه و بهها یین جفاکی هاتییه فرشکرن و گهشهکرن. ب هزرا من، پشتی فی لاوازی و ههلویتسین بهردهوامین نیگه تیف ل دهف نازادی،

ئەف بارى گرانى ل سەر ملين نازاد ب ھەمان قورسايى كەفتييه سەر ملين
 نقيسەرى ژى. لەوا د ھەولدانەكا بەردەوامدا بەھانەيان ژبۆ سقكرنا بارى
 پەھلەوانى خوە يى لاوەكى دبىنتەفە. جارنا ھزرين وى بەر ب تولقەكرنى
 دبەت، جار ھەستكرنا ب گوننەھى، كۆ كارەكى سيكىسى دگەل كچا وى مالا
 ئەو رزگاركرى و جار ژى بابەتى فەراتيى ددەتە خوياكرن، كۆ ئەركەكى ژ
 ئەفينيى مەزنتر ل ھيشيى يە و پيويست ناكەت خوە ب چ كارين دى يين
 چەپەلقە مژوول كەت (نەمازە ئەگەر ئەم بزانيں، كۆ كرياتا سيكىسى د
 تيگەھى جفاكيدا كارەكى نازەلييه و ئەوا مرؤفى ژ فى كارى جودا دكەت،
 ھەبوونا ھزر و ئەرك و كارين مەزنترن!!). لى وەسا ديارە نقيسەر ژى يى
 بوويه پابەندى ھزر و تيگەھين جفاكى و ژبىر كريبە، كۆ كەسايەتى يا
 جفاكى يا ھەفسەنگ ژ تيركرنا ھەرسى غەريزە يين سەرەكى پيك دەيت:
 غەريزە يا پايەداريى و غەريزە يا بايولوژى (ترس و برس) و غەريزە يا
 سيكىسى. لەوا ب نەچارى و ژبۆ بارسقكرنا پەھلەوانى فان بەھانە يين
 جفاكى بۆ دبىنتەفە:

- دقيت ئەز تولا بابى خوە فەكەم، دقيت ئەز تولا گوندى خوە فەكەم.
 دقيت ئەز تولا.... گەلەك تولا ھەنە، دقيت ئەز خوە بپاريزم ژبەر خاترا
 فەكرنا وان ھەمى تولا... بپ ٦٠.

- ئەو كارى مە كرى، نھۆ نە دەم و نە جھى وى بوو، نيغەكا خەلكى
 دبەرزەنە، باب و برايىن مە يان شەھيدن، يان دگرتينە، وەلاتى مە سۆتن،
 ئەم دەينە قركرن، ما ئەفە دەمى ئەفينيى يە؟!... بپ ٩١.

- من بيبەختى ل فى مالى كر، ئەو مالا ئەز ژ مرنى رزگار كريم، من نانى

خوه حهرام كر... بپ ۹۳.

- مرادا من، ئەف دوژمنه نەمىنیت، ئەم ئازاد بىن... بپ ۹۸.

هەرچەندە فان بەھانە يىن جفاكى بارەكى گران ل سەر ملين پەھلەوانى و نقيسەرى هەردووان دانا و نقيسەرى ل دەسپىكى هەست ب ئارامىەكا دەروونى كر و فيايە فى ئارامىي بدهته خواندەفانان ژى، چونكو خواندەفان ژى دگەل پەھلەوانى و نقيسەرى هەست ب بىزارى و لاوازی يا "ئازاد"ى دكەن. ئوو چونكو ئازاد نىكە ژ قورتالبووى يىن كرىارا ئەنفالى، هەمى خواندەفان ل هيفيا كاردانەوهيهكا دى يا هزرى يان تۆلقەكرنینه و بىگومانە، كو پىرانی يا خواندەفانىن كورد هەفسۆز و موتەعاتيفن دگەل رهوشا ئازادى. دووركنا وى ژ حەزىن سىكىسى و ئاماژە يىن بەردەوامين خەما تۆلقەكرنى و هەبوونا بابەتەكى مەزنىر ژ ئەقيني يى هەولدانەكە ژ نقيسەرى، كو بەرى خواندەفانى ل سەر كرىارا ئەقيني يى ب تنى نەھليت و بەر ب كرىارا ئەنفالىقە ئاراستە كەت. ئەفە ژى مەرەمەكا ئاشكراكرى يا نقيسەرى يە. لى ئەگەر ئەم ب هوورى ل فان لەقتەيان بنيرين دى بينين، كو نقيسەر ب خوه ژى دگەل ئازادى دكەفته دناف كۆمەكا تيگەھ و هەلوپىستين مژەوى يىن ئالۆزدا و وەكو زەلامەكى كورد دقيت تيگەھين خوه يىن دەربارەى فى چيروكى ب ئاوايى ئيسقاتكرنى پاقىتە سەر پەھلەوانى. ل داويى ژى دقيت خواندەفانى ژى وەسا قايلكەت، كو هەلوپىستى ئازاد هەلوپىستەكى مىرانييه و دووره ژ حەزىن سىكىسى يىن چەپەل، هەر حەزەك يان كرىارەكا سىكىسى ب نەچارى ل سەر هاتىيە سەپاندىن.

لې ب شپوهيهكې نهراستهوخو، حهزېن ناريايي يېن "نازاد" ل هه مبهري ژيانې دپرانې يا لهفته يېن پېفاژويا بويه راندا ناشكرانه. نانكو نازادى ژى ب دلخوشى ههمى حهز و هه ولدانېن ژيانې ب جه ئينايينه. تنى جوداهى يا قان ههردوو جه مسهران ئهوه، كو ژيان چافنه ترس و ويرهكه، لې نازاد هپشتا ژ بن ناكاما هه لنگفتنا دهروونى دهرنه كهفته و ب لاوازى و بېباوهري يې دهپته نيشاندان. نه گهر نهف ميناكېن ژيگوتى يېن خورتى يا ژيانې و لاوازى يا نازادى په يامه كا مه رمدار بيت ژبو بهر چافكرنا روئى كاريگهري كچا كورد د فى رومانيدا، هينگى نه م دكارين بېژين، كو تا رادديهكى زور نفيسهري سهركهفتن دفى ناراستهيدا ب دهستقه ئينايه.

د مهزنترين داكهفتندا ژيان ههست ب بهرپرسيارى ژ ژيانا نازادى دكهت؛ "ئهز ههست دكم نهو دى سهربازهكى هپت و ته وهك ههمى زهلامان بت، ل پيش چافين من ته دته بهر بلوك و كهفران... بپ ۲۴." ههلبهت نهف ميناكى ب ترس روژانه ل پيش چافين وى بوو، لې نه دشيا هه مان ميناك دگهل دلدارى خوه بينيته پيش چافين خوه، چونكو حهز و فيانه كا تايبهت هه بوو ل دهف وى. نهفه ژى وى تيگهه دسه لينيت، كو دهه مى شهر و بهر خوداناندا مروف بهرگريى ژ خوه و بهرژه وهندى يېن خوه يېن گريداىي كومي دكهت. ئوو ل وى دهه مى گهف دكهفنه سه ر حهز و بهرژه وهندى و خه ونين تايبهتېن مروفى، هينگى دى ههتا دوماهيك چبكا خويناى خهباتى كهت و ب دلخوشى دى خوه گورى دوژى كهت. ل وى

چاخى ژى دى بەھانە يېن بەرھەست و لۇژىكى ژبۇ فى ھەلۋىستى ھىنە نىشاندىن. ژبۇ پاراستنا ئازاد، ژيان مينا ھزرمەندەكا وەلاتپارىز شىرەتان ئاراستەى ئازادى دكەت؛ "دقئىت ئەم بژىن، يېن مرىن ئەو چوون، نا زقپن، دقئىت ئەم جھى وان بگرىن... بپ۹۴." ب فى چەندى ژى ئەم دكارىن بېژىن، كۆ ھەلۋىستى پەھلەوانا سەرەكى يا رۆمانى، ھەلۋىستەكى بەرھۆزە و ژ كەساتىەكا دەروون ساخلەم و ھەفسەنگ دەردكەقئىت. ئى ھەلۋىستى ئازادى، ھەلۋىستەكى پارا و ئالۆزە و ژ دەروونەكى پېشلىبووى و كەساتىەكا نەھەفسەنگ دەردكەقئىت. ھەردەم دوودل و پەشىمان و ترسىيى يە، ب ئاخفتن دژى ھەقبەندى يا ئەقئىنى يى يە و ب كرىار ژى داردەستى ھەزىن خوە يېن گوھنىلىيە.

نە بوونا باوەرى ب شىانېن خوە، كۆ بگەھتە خەونا خوە يا پچرپچر، ئازاد بەر ب وى چەندىقە برىيە، كۆ باوەرى ب كەسى و چ تستان نەمىنىت. ل گورەى زانستى دەروونى؛ ھەر كەسەكى باوەرى ب خوە نەبىت، باوەرى ب خەلكى ژى نا بىت. ئازاد د فى رەوشا نالەبار و نە ھەفسەنگدا و ژبۇ گەرەوتەژىكرنا فى پەستا دەروونى ب ئاوايەكى خوەويستى يان خوەنەويستى بەر ب ھەزىن گوھنىلىيەقە دچىت. ئوو چونكۆ باوەرى ب فى ئالافى بەرگرىكرنا مەژى ژى نىنە، وەسا ھزر دكەت، كۆ ئەف ھەقبەندى يا ئەقئىنى يى ئۇبالەكە و ئەو ئۇبالە دستوويى ژيانىدايە:

- تنى من دقيا بزائم كا ئەو چ مار بوو رانى من دگەزاندا؟! ئەز چقئىلم يان ماری دناف رانىن تەدا! ما دەمى وى يە ھۇسا ھار بووى؟!... بپ۹۴.

- ئەز نا ترسم. من باوهرى ب خوه ههيه. و ب ته زى ههيه..... سوپاس،
لى من باوهرى ب ته نينه. ئەز دناڤ پيستی خوهدا هه ليام. ئەز دناڤ
كراسى تهدا مرم... بپ ۴۳.

- كورئ چ؟! ئەفه هه مى دوو رۆژه مه ئەو گوى به لاف كرى! چ زوو كور
پهيدا بوو؟ چ؟! گوى؟ ئەفينا مه ل نك ته گوى به لافكرنه؟....
ئەفينا پاقر بوو ته پيس كر... بپ ۹۹.

ئەف ميناكپن ل سهلال هندەك دانوستاندنپن بهردهوامن دناڤهرا ئازادى
دوودل و پهشيمان و ژيانا مشتى ژيان و هيشى و خهونپن پاشهروژهكا
گهشدا. ب قى چهندي زى ئەم دگههينه وى ئەنجامى، كو نقيسهرى
ههولدايه رۆلهكى بهرچاڤ و كاريگهه بدهته كچا كورد. دبیت پيشبينيهكا
جفاكى بيت، كو ئەگهه دهرفهت و بياڤهكى ئازاد بو كچا كورد ههبيت،
دكاريت ببیته سهركيش و رى نيشاندهه.

ههلبژارتنا ناڤان

خالهكا دى يا، كو ناڤهروكا قى رومانى بهر ب دهقهكى وپژهيهه دبهت
و ژبن زالدهستى يا رپورتاژى رزگاردكهت، ههلبژارتنا ناڤين پههلهوانانه.
ئازاد گهنجهكى سنيلهه مشت هيشيهه و ب ئازادى دناڤ گول و گيايى
گوندى خوهدا دژيت و خهونان ب پاشهروژهكا گهشفه دبينيت. ژيان زى ل
قولچهكا دى يا قى بهخچهيى تهنا و ساكاردا دهپته دوماندن و عهورپن
رهشپن ئەنڤالى داددهنه سهه گولستانى. ههلبژارتنا ناڤى ئەفيناى بو ئازادى

ئامازەيەكە ژبۇ چەكى ھەرە كارىگەرى شكاندنا ھېزىن داگىركەر، كۆ ئەو
ژى ئەقىنى يە. مەرۇف ب ھەزىن مجد و ئەقىنىيەكا موكم دكارىت
بەرسىنگا درىندەترىن ھېزىن دونىايى بگىرىت و بەردەوامىي ب ژيانى
بدەت. ھەرەسا ھەلبىزارتنا نافی ئەقىنى دناف كرىارەكا دوور ژ ئەقىنى يى
ئامازەيەكا جەفەنگىيە ژبۇ خوەراگىرى و بەرخوەدانى. ھەر ھەمان نافی ژى
ژبۇ بەرچاڧكرنا دووانىيەكا ھەڧدژ بكارئىنايە (ئەقىن/ ئەنڧال)؛ ھەرەوھكۆ
مە دايە خوياكرن، كۆ ئەڧ دووانى يە ل ھەمبەر (ئىروس/ تاناتۆس) يان
(ئافاكرن/ وپرانكرن)، يان ژى (ژيان/ مرن) ھاتىيە دانان و كرىيە
ناڧونىشانى سەرەكىي رۆمانى.

ھەرەسا تايىلىن پەرەگرافان ژى ژ ڧى ھەلبىزارتنا جەفەنگى نەڧالانە،
سى پەرەگراف ب نافی سەربازگەھا سەلامىي دانايىنە (رۆژا ئىكى و دووى و
سىي). ئەو ب خوە دشيا ھەرسى پەرەگرافان د چوارچوڧى ئىك
پەرەگرافدا بنقىسىت، يان ژى سى نافین جوداجودا بۇ دانىت. لى ب ھزرا
من، نقىسەرى ڧىايە پىڧاژوڧا كرىارا سنسەيى يا ئەقىنى يا دناڧبەرا ئازاد
و ژيانىدا خويا كەت، كۆ ب شىوہىيەكى سنسەيى ل رۆژا ئىكى ھەڧ دنياسن
و ل رۆژا دووى ئەقىنىي بۇ ھەڧ خويا دكەن و ل رۆژا سىي ژى ھىڧى و
پلانين پاشەرۆژى د چاڧين واندا گەش دبن. ب ڧى چەندى ژى چىرۆك
يان سەرھاتى يا "ژيانا ئازادى" بۇ خواندەڧانين ڧى رۆمانى ڧەدگىرىت.
ئەڧ شىوازى ھەڧنىاسىنا سنسەيى ژى ب ئاوايەكى راپۆرتكى نەھاتىيە
دەربراندن بەلكۆ دناڧ بۇيەرانداندا تىكەھەلبوويە، داكو خواندەڧانى ھشيار
بكارىت ب سەرھەل ببىت: "ئەرى تە نافی من كرە ئەقىن؟ پا نافی تە

چيە؟... نافي من ژيانە..... و نافي ته يئ دروست چيە؟... نافي من نازادە... نازاد و ئەفين هەردوو گەلەك دخواشن. ژيان ژى گەلەك خۇش نافيە... بپە ۲۹. "ب في ل هەفگوهورينا نافيان نازاد و ژيان هەف دنياسن و دبنە هەفال و دوست. ئ نقيسەر ب گۆمانە، كۆ خواندەفان دئ ئاورەكا هەشيارانە دەنە في هەلبژارتني، لەوا پەنا بريە بەر دەربپريني راستەوخويي يين ريبۆرتاژكي: "ژيان.. ژيان، دژى مرنى... نازادە.. نازاد، دژى بن دەستيئ يە... بپە ۲۹-۳۰. "يا فەر بوو نقيسەر في ب سەرەلبووني بۆ خواندەفانى بەهليت، ئ داكوكى يا وى ل سەر خوياكرنى و شروڤەكرنا مەرەمىن خوە خۇشى يا ب سەرەلبووني ل دەف خواندەفانى كيتر ئ دكەت و پتر بەر ب فەگيرانا بۆيەرانشە دچيت، كۆ شيوازي سەرەتايان حيكايەتەكا كوردى يا سەرنجراكيش وەرگريت. نەدووورە ژبەر هندی بيت، كۆ خواندەفانى ب بۆيەرانشە گریدەت و مينا ماموستايەكى خواندنگەهئ پەيام و مەرەما خوە يا سەرەكى بۆ قوتابيين (خواندەفانان) شروڤەكەت. ئەگەر ئەف شيوازي تەلقيني و نازراندا دليني يئ بۆ چيروڤكين بەرى ساليين هەفتييان ژ سەدەيي بۆرى يا رەوا و باو بيت، رۆمانا في سەرەدمى سەرەدمريئ دگەل هزر و دليني و رەفتار و ژينگەها دەردۆر و ناخ و خوهيي يا كاراكتەران دكەت. نەدووورە ژى ژ كيتر سەربۆرى يا نقيسەرى بيت، كۆ سەرەراي بەرەمىن وى يين بەردەست، نەشايە خوە ژ دووبارەكرنا خوە رزگارکەت؟! (دبيت د نقيسينەكا ديدا بەحسى في خوەدوووبارەكرنى بکەين و شروڤەكەين).

د روژا دوويدا، كۆ "هەر زيلين لەشكەرى كەلەخا دبن. هەر ميەفان

زېده دېن. جھ تهنگ دېت. خوارن كېم دېت... بېپ۳۹. "ئەف ميناكى
 دلسوژ و مشتى ترس هەمى هېقى و ئۆمىد و خەونىن خوش سەربېر
 دكرن و بېزارى و بېدادى سەرمېرا هەمى هزر و رەفتاران بوو، تنى
 ئەفېنى يا ئازاد و ژيانى سەبر و هەدار بوو، كو ژيانى پى بدۆمىن:
 "ژيانى خوه كره قورمك دكوشا ئازاد دا. ل بەر تەنشتا وى خوه درېژ كر.
 گەلەك سەبرا وى دەت. بېھنا وى فرەه دبوو... ئازاد دەستى وى گرت.
 كېشا بەر تەنشتا خوه. هيزارا وى ل سەر سەرى راكر. ماچەك ل ئەنيا وى
 دا. خەم و نەخۇشېن دنيايى ژبېرا وى برن... بېپ۳۹. "ل وى دەمى چ
 چەك و دەستەلاتا بەرخوهدانى نەماين، ب ئەفېنى بەرخوهدان ژبو مانا
 خوه دكرن. ل رۇژا سىي ژى دەمى فەرمان بو هاتى: "كارى خوه بكن، دى
 هەوه بنه جھەكى باش، هوون دى ژيانا خوه يا مايى، ل وى جھى دەرباز
 كن... بېپ۴۸. "چرىسكەكا ئۆمىدى دچاڤىن واندا گەش بوو، رۇناھىەكا
 باركرى ب ژيانى دادا سەر شەفستانا مرنا وان. ب فى دەرفەتا بەرتەنگ
 ژى چاڤىن وان مشت هېقى كرن و هزرا پلانېن خوهرزگاركرنى يان
 تۆلفەكرنى جھى بېئۆمىدى و بېزارى گرت: "هەكەر تە بڤىت تۇلا شان
 بېگۆنەهان فەكى، بېھنا خوه فرەه كە. رۇژا تۆلفەكرنى نېزىكە. دەستى
 خوه ددانا سەر سىنگى خوه پى چاردە بهارى و گۆتى، ژبەر خاترا من.
 بېھنا خوه فرەه بكە... بېپ۴۹. "ئوو ب فى چەندى، ئازاد دبېتە وەلاتى
 ژيانى و بېھنا وى ئاخى ژى دەبېت ئەوا ل پشت خوه هېلايى. هەرودەسا
 ژيان ژى دبېتە ئارامترىن پەناگەها ئازادى، ئانكو ب فى ئەفېنى يا دناڤ
 كەرب و كىنىدا چىبوويى، جوانترىن وەلات و ئارامترىن پەناگەه دچاڤىن

هەردوو عاشقیین ئەنفالبووییدا هاتنە ئافاگرن و پێقاژۆیا ژیانى پى
بەردەوام بوو.

هەروەسا هەلبژارتنا نافی "هیشی" بۆ کچا خوێ یا نەخرى پىشتى
هاتینە دھوکی و ب فەرمى بووینە ژنومیئ ناماژەیهکا دی یا گەشبینی
یە، پەيامەکا ئاراستەکرییە ژبو نیزیکیبوونا هیشی یا گەهشتنا ئارمانجی.
ئەو ب خوێ پەرەگراف ب نافی هیشییهک ژ کووراتی یا تارىی دانایە و ب
ئاشکرایى فى هزرا خوێ خویا دکەت: "ئەفە هیشییهک هات، ئەو رۆژ ژى
دی ئیت، ئەوا ئەم ل هیشی... بپ ۱۳۳." ل داویى ژى ل رۆژا شەهیدبوونا
ئازادى ژیانى کورەک دبیت و نافی وی دکەتە "کوردۆ" ئانکو دفت
بیت، کو ژیان و خەبات و بەرخوێدان بەردەوامە و ئەگەر سەردەمی
بۆرى سەردەمی ئازادىخوایى بیت، ئەفە دی سەردەمی کوردۆی هیت، کو
سەرخوێبوون و خوێسەرى یا کوردانە. ب فى چەندى ژى پەياما نفیسەرى
ب ئاویەکی سنسەلی دەیتە خویاگرن، دەستپیکەکا مىشتى کوشتن و
تالانگرن و کەرب و کین، بەر ب راجاندنا پرۆسەیهکا بەرخوێدانىفە
دچیت، کو ب ریکا ئەفینى یى دەیتە دەربراندن و ئەف ئەفینە هیشییهکا
چافەریکری دەردوو دلاندا ئافادکەت هەتا دگەتە کومتى هیشیداریى و
پاشى بەرەبەرە کیرفى بۆیەران بەر ب دوماهیەکا خوشفە دچن، کو
سەرھەلدان و ئازادى و سەردەمی کوردۆیە. ئاماژەیهکا دی یا هەقدژى یین
هەفتەریب دداوى یا رۆمانیدا هەیه، ئەو ژى مرنا ئازادى و بوونا
کوردۆیە. دەھمان رۆژا مرنا ئازادیدا کوردۆ ژ دایک دبیت. ئەف خستنەروو
یا ل بەرانبەر ئیک ژبو (مرن و ژیانى- بوونى) یان (چوون و هاتنى)

ئامازەيەكا ساكارە ژبۆ بەردەوامى يا خەبات و بەرخوهدانى و ھەروەسا نيشانەكە، كۆب مرنا "ئازادى" دوماھى يا خوشا چىرۆكى نەھيەتە ژدەستدان.

ئامازەيىن كە توارى يىن جفاكى كوردى

ھەروەكۆ مە گۆتى بابەتى ئەفەينى يا دسەردەمى كارەسات و مەرگەساتاندا ب دريژاھى يا دىرۆكى ھەبوويە و دگەلەك رۆمانين جىھانيدا رەنگفەدايە. ئى دەمى نقيسەرەكى كورد ب كىلەھى و نافەرۆكەكا كوردى فى كرىارى ئەنجامدەت، كۆمەكا رەھەند و تىگەھين جفاكا كوردى تىدا بەرچاڧ دىن و دبىتە بەرھەمەكى كوردى و سەرەدەريەكا راستەوخۆ دگەل ھزر و دلينى و رەفتارا كەسى كورد دكەت. ھەلبەت ھەر رۆمانەكا كوردى كۆمەكا بابەت و تىگەھين جفاكى ب خۆفە دگريت و دبىتە خۆدپىكا جفاكى كوردى. ئوو د فى رۆمانيدا ژى كۆمەكا ساخلەت و تىگەھين تايبەتمەند ب جفاكى كوردىقە ھەنە و ب ئاوايەكى زەق و راستەوخۆ دەربىرىنى ژى دكەت.

ئەو ب خوە ئەف بابەتین ئەم دى ئامازى دەينى دپرانى يا جفاكىن مرفاىەتییدا ھەنە، چونكۆ كەسايەتى يا مرفان دەھمى جھ و سەردەماندا تا راددەيەكى وەكھەفە، ئى ژینگەھا دەردۆرە توندتر يان سڧكتر ئى دكەت. ھندەك ژ وان رەفتار و تىگەھين ھەقبەند ب كلتورى جفاكى كوردىقە، كۆ نقيسەر ژبۆ رەتكرنى يان ئازراندنى يان خوياكرنى دەردبىرىت، ئەفین ل خوارینە:

۱- دوکیۆمینیئتکرنا ھۆقاتی یا رژیمی د سەردەمی ئەنفالاندا :

بابەتی دوکیۆمینیئتکرنا کریارا ئەنفالی وەکو بۆیەرەکی دیرۆکی نە کارەکی نوویە و پیرانی یا نفیسەر و رۆماننفیسی کورد و ئەوین دۆستی کوردان ژى ب شیۆه یین جوداجودا خوە ل فی بابەتی کرینە خودان و گەلەك دەقی هەژى و جوان ژى ھاتینە ئافرانەن. لی دەمی ئەم سەردەری دگەل دەفەکی وێژەیی دکەین، مەرەم پی ئەو نینە، کو بابەتەکی دیرۆکی پیشکیش کەین، بەلکو وەکو پیرینەبەکە ژبو چوونا دناف بابەتی مژاریدا و کەرەستەبەکی دەولەمەندە ژبو ئافاکرنا دەقی. ھەرچەندە نفیسەری ب ئاواپەکی نە فالاً ژ دلینی بەری مەدایە دیرۆکی و دەقی خوە ژبیرکرییە؛ "ھیفیدارم، من شیا بت، ھندەك رەشاتی بیخەم سەر رووی رەشی ئەنفالچیان... بپ. ۶." فی ھەفۆکی ئاکامەکا نیگەتیی کرییە سەر جوانی یا دەقی. ژبلی تیکدانا جوانی یا وێژەیی، چ زیدەھی نەھافیتیە سەر دەقی. ئوو ئەگەر نە نفیسا با دا گەلەك باشر بیت. وەسا دیارە نفیسەر ژ بن ئاکامە بۆیەرین رۆمانا خوە دەرئەکەفتیە و بابەتی پشکداری یا کوردان د ھەلبژارتین عیراقیدا خوینگەریمیەک دای، کو فی داکوکی بکەت. نە دوورە ئەف کریارە ژ ئەنجامی سافاتی یا ھونەری رۆمانی بیت ل دەفەرا مە، چونکو گەلەك نفیسەرین دی ژى د بەرھەمین خوەدا ھەمان بزافی دکەن، کو خواندەفانی بەر ب سەمتەکا تایبەتە ئاراستە بکەن و دپیرانی یا جاراندان ژى سەمتەکا سیاسی یان دلینییە. ب ھزرا من، ئەف فەجوین و راستەوخۆکرنا پەيامی ل سەر حسبیا بەھایی ھونەری دەقی وێژەیی یە، چونکو پەيامین نفیسەری دناف بۆیەراندان

خويا دبن و خواندهفان خوشى و مفايى ب سهرههلبوونى زى و مردگريت.
 ههرچهوا بيت، بابتهى دوکيو مینتکرنى د رومانيدا ب ريکا وسفکرنا
 بوپهري يان روودانى دهيتته رسمکرن. نقيسهري "ئهفين و ئهفان" ب
 شيويهكى بلهز و رايورتكى بوپهري ئهفالى رسمکرييه؛
 - سهربازان وهك خهرزى کولى، خوه بهرددانه نهال و ناف تپاشاندا. ههر
 كهسى بلقت. ههر گيانهوهري خوه ئاشکرا بکت. ب سهدان بومب و
 شيلکين کلاشينکؤفا ل سهر سهرى دبارين... بپ۷.
 - يپن نيپر، ب ساخى بن ناخکرن. يپن مى کريتکرن و کرنه (سهبايا)...
 بپ۹.

- سهربازين هار، سواربوويپن ترؤمبيلان دانه بهر پهستال و قونتاخين
 چهکين خوه و هافيتنه خواري. ههوارين ژن و زارويان، تژى دونيايى
 بوون، وهك پهزى سپى، ههر هندهك داکرنه دهولهکا مهزن يا
 چينکويى... بپ۱۹.

ئهگهر نهم وهکو رومانهکا ريبورتازكى يان دوکيو مینتارى ل فى دهقى
 بنيرين، دى بينين، کو نقيسهه شيايه فى روودانا رهش و دلتهزين بکتهه
 بابتهى چيرؤکهکا سهرنجراکيشا مشت دلينى و روندک باراندىن، کو ههر
 كهسى بخوينيت بکارت تهسهورا وى کارهساتى بکتهه. وهسا دياره زى، کو
 مهره ما سهرهكى يا نقيسههري ههر ئهفه بوويه و ل پيشگوتنا رومانى ب
 ئاشکرايى فى مهره مى خويا دکتهه: "ئهفه دى تنى ههولهك بت. دا
 نهفيين من و ئازاد و ژيانى بزنان، کا چ هاتييه سهرى باب و کالين وان...
 بپ۱۶."

۲- ھەلۋىستى ئايىنى

دھەمى قەيران و كارەساتاندا، نەمازە ئەوۋىن دېنە ئەگەرى بېچارەيى و بى دەستەلاتى و تەسلىمبوونى، مرۇف پەنا دېتە بەر ھزرىن غەيبى يىن ئايىنى و خوە ب ھىزەكا نەپەنشە گرىددەن. ھەلبەت ئەف قەگەر يان چوونا بەر ب ئايىنىقە ھەولدانەكە ژبۇ راگرتن و ھەقسەنگكرنا كەساتىي رىگرتنەكە ل ھەلوەشيانا خوەيىي مرۇقى. ھەردەمى مرۇف تۆشى رەوشەكا نالەبار و بىچارەكەر دىت، ئىكسەر دى بىژىت (مە ژى خۇدپىەك ھەيە). ل فېرە ژى ھىزا خۇدى، كۆ ھىزەكا غەيبى يا نەدىار و نە بەردەستە، لى ھەبوونا فى ھىزى دناخى مرۇقىدا دىتە سەدەمى ھىقىدارىي و خوەراگرىي. ئەف رەوشا پىشتەستنا ب ھىزا ئايىنى وەكۆ ئالافەك ژ ئالافىن بەرگى يا مەژى، دھەموو ئايىناندا ھەيە. لى چونكۆ ئايىنى ئىسلامى خوە ل دىن و دونىايى (گيانى و ماددەى) دكەتە خۇدان، لەوا نقىسەر پىتر بەحسى ھەلوىستىن ئايىنى يىن موسلمانان دكەت. نقىسەر د بۆيەرەكى ب توفىكل و پەيامداردا ھەلوىستى ئۆلدار و مزگەفتانن خويا دكەت و ب شارەزايى يا شاعرەكى و ھونەرماندى يا سىنەماكارەكى بەرى كامىرى دايە خوتبا ئەينىي؛ "ل وى رۇژا ئەينىي، مزگەفتىن دھۆكى تىزى نقىزكەر بوو بوون.... مەلا يىن دھۆكى بىرەوهرىيىن (ئەبو ھورەيرەى) و مىرانىيىن (خالىدى كورى وەلىدى) بوو ھەژارپىن دھۆكى ھزاربارە دكرن... بىپە۱۸. ئەف مىناكى نە قالا ژ ئىستىھزايى ئامازەبەكە ژبۇ مەزناھى يا كارەساتى، چونكۆ نقىسەر ب خوە ژى دزانىت، كۆ ئەوئ خوتبا ئەينىي دخوينىت گيانەكى مشتى ژيانە و

نەدووورە د چرکەیهکییدا ببیتە جەندەک. ئوو نە تنی مەلایێ مزگەفتی
دی گیانی ژ دەست دەت، بەلکۆ هەموو خیزان و نیاسین وی ژی دی باجا
هەلویتسی وی یی ل دژی حکومەتا ستەمکار دەن. ئەفجا ئەو هەلویتسی
نیگەتیی و شەرمەزار ب کیمی دبیتە ئەگەری پاراستنا گیانی کۆمەکا
کەسین دی (کو ئەو ب خوێ ژێ کوردن و نەدووورە د ئاییندەیدا ببە
کەسانین مفادار و بەرھەمھێنەر).

کا چەوا ددەمی قەیرانیی ئابووری و کارەساتین سروشتیدا هەمی خەلک
پەنا دبەنە بەر دەستەلاتداران (دەستەلاتا ماددی و دونیایی)، کۆ دەهوارا
وان بەین، هەروەسا ژێ ژ لایێ دەروونی و گیانیقە ددەمی کارەساتین
مرۆفچیکەردا ژێ خەلک پەنا دبەنە بەر دەستەلاتداران (دەستەلاتا گیانی
و جفاکی)، کۆ پالپشت و پشتهفان بن. ئەفکارەساتا مرۆفچیکەر "شەری
نەھیلانا نەفشەکی بوو، شەری فەرکرنی بوو... بپە... ٤٥". شەری پاراستنا
نامووسی بوو، ئەو نامووسا ئایین خوێ لێ دکەتە خودان و ب هەمی
شیانین خوێ بەرھەفانیی ژێ دکەت. نازراندا پرسا نامووسی ریکەکا دی یا
ھاوارکرنییە، کۆ خوینگەرمیی بدەتە کەسانین ئۆلدار و باوهردار. د
هەمان دەمدا ژێ شیوازەکی دی یی وەسفکرنا هۆقاتی یا دوژمنییە، کۆ نە
تنی جەستەیی مرۆفی ل بەر گەفی بوو، بەلکۆ گیان و شەرەف و
ساخلەتین مینەفی ژێ کەفتینە بن گەف و هیرشان:

- زەلامان خوێ ئاشکرا دکرن، دا زوو چافین وان بنقینن. دا ئەو چاف ژنا
خوێ، کچا خوێ، دایکا خوێ، خویشکا خوێ کریتکری نە بینن... بپ ١٢.
- ترسا وان یا مەزن ژ دەستدانا نامووسی بوو، کریتکری کچ و ژنن وان

بوو، نامووس بارهكی گرانه... بپ۳۳.

د فان هەردوو لەقته یین بلەزدا، نقیسەری فیایە درپندەیی و هوڤاتی یا دوژمنی وەسەفکەت، دەهەمان دەمدا ژێ فیایە ئاماژەیکە مەرەمدار ب هەلوێستێ ئایینی و ئۆلداران بەدەت، کۆ ئاخفتن (ووعز) و هەلوێستین وان نەوێکەفەن. دەمی دبیژن دینی مە وەکو نامووسا مەیه، یا فەرە نامووسا مە ژێ وەکو دینی مە بیت. ئەو دەمی نامووس دبن گەفیدا یا فەر بوو ئایین ژێ دبن گەفیدا بیت (ل گورە دیتن و بوچوونین ئۆلداران). ئی چ جارن مللەتی کورد سەرا ئایینی خوە نە هاتییه تەپەسەرکرن و ژناڤەرن، هەردەم سەرا نەتەووە و وەلاتینی بوویە. ئەفە ژێ گریکین مەرەما فەشارتی یا نقیسەری خویا دکەت، کۆ پەيامەکی ئاراستە ی هەمی ئۆلدار و باوەرداران بکەت: کوردینی و ژییاتی یا نەتەوویی ل پێش ئایینی دکەفیت.

۳- هەوارا مەردە میرین هەولیری

ئەف پەرەگرافە ژبو دوکیومینتکرنا هەلوێستێ خەلکی هەولیرییه. ژبلی ئەمانەتا دیرۆکی، فان جوړە پەسندانین دوکیومینتاری مفایهکی دی ژێ هەیه ژبو خورتکرنا ژییاتی یا نەتەوویی ل دەف رفیشتین بهین. هاریکاری و تەعاتوفا نەتەوویی ئیکە ژ ساخلەتین جفاکی یین کوردەواری. د وی رهوشا نالەباردا دایکا ژیانێ پالپشتی یا خوە بو ئازادی (ئەقینی) دەردبیری: "نەترسە، تو ژێ کچا منی. چ بیته سەری مە، ئەو دی ئیته سەری تە، مان و ژیان پیکفە... بپ۲۱." ئوو ل هەر جەهەکی کورد ئی بن هەمان

تەعاتوف ھەبوویە، چونکۆ مللەتئین بئەدەست و تەپەسەرکری پتر پیکشە
 گریڊایینە و دڤوشی و نەخۆشیاندا پالپشتی یا ھەف دکن. ئی
 داکۆکیکرنە نقیسەری ل سەر مەردەمئیرین ھەولیرئ، سوپاسیەکا
 نەراستەوخۆیە ب ریکە دوکیۆمئینتکرنئ، کو ئەم قەردارین خەلکئ
 ھەولیرئینە و ژبیر نەکرنا قەنجیئ ساخلەتەکئ دی یئ جفاکئ کوردئ:
 "دەنگفەدانا ئەنفالین رەش و ئینانا فان مئفانان بۆ دەشتا جیژنیکان،
 خەو ژ چافین ھەولیرییان دزی... وئ شەفئ کەس نە نقت... ھەمی
 وەک شلخا مئشین ھنگمینی جفیان... ھەر تشتئ ھەبت، ھەر خوارنا
 ھەبت... ژ پارئ نانی.. ھەتا دەرزیکی کۆم کرن. گەلەکان، ھەر وئ شەفئ
 گیانین خوە کرنە دناف وان ھاریکاریاندا و دانانە سەر ملین خوە، ئەو
 کوتانین سەربازان ل دۆرین وان دروست کرین، کون کرن و ھندەک
 ھاریکاری گەھاندنە وان... بپ ۶۳." ئەف ھاریکاری یا ب کۆم و شیوازی
 تەعاتوفا گەلەنپەری، کو دبیت ب ریکە نەھۆشی یا کۆمئ ھاتبیتە ئارانن،
 نیشاننا ژییاتی یا نەتەوہیی و ھەستکرنە ب بەرپرسیارییە. ئەفە ژی ب
 ئاویەکئ نەراستەوخۆ ریکەکا دی یا کوردینیئ و بەرخۆدانییە.

ژبلی فان ھەرسی خالیئ ل سەلال، کۆمەکا ئاماژە و تیگەھین دی یین
 کوردەوارئ تیدا ھەنە؛ مینا شەرمکرنە ئازاد ژ کراسئ ژیانئ. ئەو ب خوە
 جلك ژبۆ ستارەکرنینە، ئی جوداھی یا جیندەری دپرانئ یا جفاکاندا،
 جلكین ژن و زەلامان ژ ھەفجودا کرینە. ئوو دجفاکئ کوردیدا دەمئ
 زەلامەک جلكین ژنئ بکەتە بەرخوە شەرمەزاریە و ھەکەر ژنەک جلكین
 زەلامئ بکەتە بەرخوە، نیشاننا زیرەکی و پەسنداننا ژنییە، ئەفە ژی

ئىشارەتەكە، كۆ ھەردەم زەلام دسەر ژنى رايە. نەدوورە نىقەكا بىزارى يا ئازادى ژ كراسى ژنى بيت. دئىكەمىن دەرفەتا ژبەر خوەكرنا وى كراسى ب ھەستەكا سەرکەفتى دىژتە ژيانى: "ئەز و كراسى تە ژىك خلاس، نھۆ دى كراسى تە ژى ژبەر تە كم، دى تە ھىلمە رووس... بپ۱۱۷." ھەروەسا بابەتى تۆلفەكرنى ژى، كۆ تىگەھ يان رەفتارەكا جفاكى عەشیرەتگىرى كوردەوارىيىيە دەھمى پەرەگرافىن رۆمانىدا دگەل ئازادى ژيايە و مشە جاران ژيانى ژى بابەتى تۆلفەكرنى دكرە بەھانەيەك ژبو مانا ئازادى ب رەخ ويثە:

- رۇژا تۆلفەكرنى نىزيكە... بپ۴۹.

- دقئت ئەز تۇلا بابى خوە فەكم، دقئت ئەز تۇلا گوندى خوە فەكم.

دقئت ئەز تۇلا.... گەلەك تۇل ھەنە... بپ۶۰.

ل دوماھى يا رۆمانى ژى ژيان ل سەر تەرمى ئازادى فى تىگەھى تۆلفەكرنى دكەتە دگوهى كورى ويدا و ب ھەستەكا شەرفانەكا ب سەربۇر دىژرتى: "مزگىنيا من ل تە، ئەفە كورى تەيە، دى تۇلا تە فەكت، وەك تە تۇلا بابى خوە فەكرى... بپ۱۶۴." ھەرچەندە دەھەفركى يىن دگەل دوژمناندا تۆلفەكرن شىوازي پلانين دوژماندا شەرى ژبو ب دەستفەئىنانا سەرکەفتنى وەردگريت. لى دقى رۆمانىدا بابەت بزاقا ئازادىخوازي و رزگاربخوازي يە، ئەگەر دوژمنى ئەو كارەساتا مرؤفچىكەر نەكربا ژى خەبات و بزاقا شورەشگىرى دا ھەر ھەبىت. ئەف كارەساتا چىبوويى ئەنجامى بزاقىيە و بزاق دۆزەكا رەوايا مللەتەككىيە و چ ھەقبەندى ب

تۆلشەكرنىڭ نىنە.

ب گشتى نقيسەرى قى رۆمانى يى شىاى ھەردوو پەيامىن خوه يىن
سەرەكى (دوكيومىنتكرنا كرىارا ئەنفالىن رەش و بەرخۇدانا مللەتى كورد
ژبۇ ب دەستقە ئىنانا ئازادى) خوياكەت و چىرۇكا ئەقىندارى يا (ژيان و
ئازادى) تام و خۇشيهكا وىژەيى بەردايە سەر دەقى.

(*) : حسن ابراهيم. ئەقىن ئەنفال. رۆمان. ژ وەشانىن ئىكەتى يا
نقىسەرىن كورد، لقى دەۋك- زنجيره ۲۱۵. چاپا ئىكى، چاپخانا ھاوار.
دەۋك؛ ۲۰۱۰.